

ਮਸੀਹ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ, 1

ਡੇਵਿਡ ਐਲ. ਰੋਪਰ

ਕੋਰਸ: ਮਸੀਹ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ, 1

ਲੇਖਕ: ਡੇਵਿਡ ਐਲ. ਰੋਪਰ

ਇਹ ਕੋਰਸ *The Life of Christ* ਲੜੀ ਤੇ ਟਰੱਥ ਫਾਰ ਟੂਡੇ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਟਰੱਥ ਫਾਰ ਟੂਡੇ ਵਰਲਡ ਮਿਸ਼ਨ ਸਕੂਲ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਜੂਰੀ ਲੈ ਕੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਾਪੀਰਾਇਟ © 2001-2002, 2016

ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮੂਲਪਾਠ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਪਰਕਾਸ਼ਕ ਕੋਲੋਂ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਜੂਰੀ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਇਸ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਵਿਦਿਅਕ ਐਜਾਰ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਈਬਲ ਦਾ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਮੂਲਪਾਠ ਬਾਈਬਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਮੰਜੂਰੀ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਇਹ ਉਤਪਾਦ ਨਿੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਹੈ।

ThroughTheScriptures ਕੋਰਸ ਦਾ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇਸ ਕੋਰਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਏ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਡਿਜੀਟਲ ਬੁਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਕੋਰਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਜੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਜੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਡਿਜੀਟਲ ਫਾਇਲ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਈ-ਮੇਲ ਅਡਰੈਸ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਇਲ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ, ਵੇਚਦੇ, ਦਿੰਦੇ ਜਾਂ ਵੰਡਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਖਾਤਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇਸ ਮੂਲਪਾਠ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਜੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮੂਲਪਾਠ ਦੀ ਨਕਲ ਨੂੰ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਰੱਖੋ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਫਾਇਲ ਗੁਆਚਣ, ਯੂਜ਼ਰ ਐਰਰ ਜਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹ ਫਾਇਲ ਉਪਲਬਧ ਰਹੇ।

ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਚਾਰ ਵਿਰਤਾਂਤ

ਮੱਤੀ, ਮਰਕੁਸ, ਲੂਕਾ ਅਤੇ ਯੂਹੰਨਾ

ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਉੱਤੇ ਹੀ ਹੈ।

ਮੱਤੀ- ਸਾਬਕਾ ਮਸੂਲ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਯਿਸੂ ਦਾ ਇਕ ਰਸੂਲ।

ਮਰਕੁਸ- ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਿਤਾਬ ਵਾਲਾ ਯੂਹੰਨਾ ਮਰਕੁਸ, ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕ।

ਲੂਕਾ- ਵੈਦ ਲੂਕਾ, ਜਿਹੜਾ ਰੋਮ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਸਣੇ ਕਈ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸਫ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੌਲਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ।

ਯੂਹੰਨਾ- ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਮਛੇਰਾ ਅਤੇ 'ਪਿਆਰਾ' ਰਸੂਲ।

ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਮੱਤੀ, ਮਰਕੁਸ, ਲੂਕਾ ਅਤੇ ਯੂਹੰਨਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਚਾਰ ਵਿਰਤਾਂਤ

ਮੱਤੀ, ਮਰਕੁਸ, ਲੂਕਾ ਅਤੇ ਯੂਹੰਨਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 'ਚਾਰ ਇੰਜੀਲਾਂ' ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਇੱਕੋ ਹੀ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਚਾਰ ਵਿਰਤਾਂਤ ਹਨ।¹

ਪਹਿਲੀਆਂ 3 ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 'ਸਹਿਦਰਸ਼ੀ ਇੰਜੀਲਾਂ' ਜਾਂ 'ਸਿਨੋਪਟਿਕ ਗੌਸਪਲਜ਼' ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ 'ਸਿਨੋਪਟਿਕ' 'ਇਕੱਠੇ,' ਨਾਲ 'ਵੇਖਣਾ' ਦੇ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਲਈ ਇਕ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਸਿਨੋਪਟਿਕ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਭਾਵ 'ਇਕੱਠੇ ਵੇਖਣਾ' ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ 'ਸਿਨੋਪਟਿਕ ਗੌਸਪਲਜ਼' ਜਾਂ 'ਸਹਿਦਰਸ਼ੀ ਇੰਜੀਲਾਂ' ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੀਆਂ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ 70 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਯੂਹੰਨਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ 'ਆਟੋਪਿਕ [ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੀ] ਇੰਜੀਲ'² ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਦੂਜੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲੋਂ ਫ਼ਰਕ ਵਿਚਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਯੂਹੰਨਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਭਾਵ 90 ਈਸਵੀ ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ।

ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਿਉਂ ?

ਖੁਦਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ? ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ (1 ਸਮੁਏਲ ਤੋਂ 2 ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ 1 ਅਤੇ 2 ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ), ਪਰ ਚਾਰਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਕਹਾਣੀ ਦੀਆਂ ਹੋਣਾ ਗ਼ੈਰ ਮਮੂਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਲੋਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਚਾਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਿਉਂ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ‘‘ਚਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ [ਸੰਕੇਤਕ] ਅੰਕ’’ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨੇ ਇਹ ਖ਼ਾਸ ਅੰਕ ਕਿਉਂ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰੋਰਣਾ ਦੇਣਾ ਕਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ:

- (1) ਚਾਰਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿੰਨੀ ਅਹਿਮ ਹੈ।
- (2) ਚਾਰ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਯਿਸੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੂਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ‘‘ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਗੱਲ ਪੱਕੀ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇ’’ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 19: 15)। ਚਾਰ ਗਵਾਹੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਅਹਿਮ ਹਨ।
- (3) ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਯਿਸੂ ਦੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਲੇਖਕ ਤੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕਦੇ ਨਿਆਂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ।

ਲੰਦਨ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਗੈਲਰੀ ਵਿਚ ਚਾਰਲਸ ਪਹਿਲੇ ਦੀਆਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕੱਪੜੇ ਉੱਤੇ ਤਿੰਨ ਤਸਵੀਰਾਂ ਹਨ। ਇਕ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਮੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ; ਅਤੇ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਚਿਹਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਵੈਨ ਡਿਕ ਨੇ ਰੋਮੀ ਬੁੱਤ-ਤਰਾਸ਼ ਬਰਨਿਨੀ ਲਈ ਰੰਗ ਭਰਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਹ ਰਾਜੇ ਦਾ ਉੱਪਰਲਾ ਧੜ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਬਰਨਿਨੀ ‘‘ਬੋਲਦੀ ਹੋਈ’’ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਮੂਰਤ ਬਣਾ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਲਈ ਇੱਕੋ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾ ਹੋਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਰ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਫ਼ਰਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸਵੀਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸੀ, ਸੇਵਕ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ।³

ਚਾਰਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨੀ

ਚਾਰਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਮਕਸਦ ਇੱਕੋ ਹੈ- ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰਨਾ- ਪਰ ਹਰ ਵਿਰਤਾਂਤ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਫ਼ਰਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।⁴ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਚਾਰਟ ਵਿਚ ਚਾਰਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮੱਤੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਇਕ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਿਵੇਂ ‘‘ਦਾਉਦ ਦੀ ਸੰਤਾਨ’’ (ਮੱਤੀ 1: 1) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ; ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ‘‘ਰਾਜ’’ ਸ਼ਬਦ ਪਚਵੇਂਜਾ ਵਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਉੱਤੇ ਉਚੇਚਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ।⁵

ਮੱਤੀ ਦੇ ਉਲਟ, ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਕੁਸ ਨੇ ਗੈਰ ਯਹੂਦੀ ਪਾਠਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਯਾਨੀ ਕੁਲਪੱਤਰੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੈਰਕੌਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਯਹੂਦੀ ਰਵਾਇਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਕੁਸ ਨੇ ਰੋਮੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ

ਰੱਖ ਕੇ ਲਿਖਿਆ;⁶ ਉਸ ਨੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਲਾਤੀਨੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਜਦ ਕਿ ਦੂਜੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ। ਸਿਕੰਦਰੀਆ ਦੇ ਕਲੇਮੈਂਟ (ਲਗਭਗ 150–215 ਈਸਵੀ) ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ, ਮਰਕੁਸ ਅੱਗੇ ਰੋਮ ਦੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਪਤਰਸ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ,⁷ ਉਸੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮਸੀਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਲਿਖ ਦੇਵੇ। ਮਰਕੁਸ ਯਿਸੂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਇਕ ਸੇਵਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਸੀ (ਮਰਕੁਸ 10:45)। ਉਸ ਨੇ ਯਿਸੂ ਦੇ ਮੋਅਜ਼ਜ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪਰਵਾਹ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਮਰਕੁਸ ਵਾਂਗ ਜ਼ਾਹਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਲੂਕਾ ਨੇ ਵੀ ਗੈਰ ਯਹੂਦੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਲਈ ਹੀ ਲਿਖਿਆ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਮਰਕੁਸ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਕੰਮ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਰੋਮੀਆਂ ਲਈ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਲੂਕਾ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਭਾਵ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ ਕਿ ਲੂਕਾ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਯੂਨਾਨੀ ਸਰੋਤੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ‘ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪੁੱਤਰ’ (ਲੂਕਾ 19:10) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਮਿਲ ਜਾਂ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਤੇ ਉਚੇਚਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਬਾਰੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਮਰਾਹਕੁਨ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਉਲਝਣ ਵਧ ਗਈ ਸੀ। ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ‘ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ’ (ਯੂਹੰਨਾ 20:31) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਹੋਣ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਸੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਮੱਤੀ ਅੱਜ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਖਾਸ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰਕੁਸ ਆਮ ਆਦਮੀ ਲਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਪਾਰੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਲੂਕਾ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਵਿਚਾਰਕਾਂ, ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਖੋਜੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਯੂਹੰਨਾ ਨੂੰ ‘ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਇੰਜੀਲ’ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਯੁੱਗ ਦੇ ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਅਸੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੱਤੀ ਦਾ ਮਕਸਦ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ; ਮਰਕੁਸ ਦਾ, ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ, ਲੂਕਾ ਦਾ ਕਾਮਿਲ ਜਾਂ ਸਿੱਧ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਅਤੇ ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਨਿੱਜੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਖਾਉਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਰਕਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਹਰ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਮਕਸਦ ਇੱਕੋ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੈ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤਕ ਲਿਆਉਣਾ!

ਚਾਰ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ

ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਚਾਰਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ‘ਜੀਵਨੀ’ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਉਹ ‘ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਵਿਰਤਾਂਤ’ ਹਨ। (‘ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ’ ਲਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ *didactic* ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਨਿੱਕਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮੂਲ ਅਰਥ ‘ਸਿੱਖਿਆ’ ਹੈ।) ਹੇਠਾਂ ਕੁਝ ਕਾਰਣ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨੀਆਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ:

(1) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਹਿਲੇ ਤੀਹ ਸਾਲ ਤਕਰੀਬਨ ਖਾਲੀ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਚਾਰੇ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦਾ ਚੌਥੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕੋ ਘਟਨਾ

(ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੌਤ) ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਦੀ ਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਤੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਤੀਹ ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਐਂਵੇਂ ਹੀ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ਸੀ ਜਾਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਉਂ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਵਿਆਹ, ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਬੜੀ ਹੀ ਅਜੀਬ ਜੀਵਨੀ ਹੋਵੇਗੀ!

(2) ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਰਤੀਬ ਦਾ ਢੰਗ ਜਿਵੇਂ ਜਨਮ, ਬਚਪਨ, ਬਪਤਿਸਮਾ, ਸੇਵਕਾਈ ਮੌਤ ਅਤੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਲੇਖਕਾਂ ਲਈ ਤਰਤੀਬ ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕੀਤਾ।

(3) ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੇਖਕ ਨੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਡੀਲ ਡੌਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਭਲਾ ਕੋਈ ਜੀਵਨੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਚਾਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਰਤੀਬ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਸ ਕਰਕੇ ਚਾਰਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਰਤਾਂਤ ('ਤਾਲਮੇਲ') ਵਿਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਅਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਹਿਮ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਅੱਗੇ 'ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ' ਚਾਰਟ ਵੇਖੋ, ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਰਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ।

ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਕਿ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਸਹਿਦਰਸ਼ੀ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕੋ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਵਾਧੂ ਸਮੱਗਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਹੀ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਮੱਤੀ, ਮਰਕੁਸ ਅਤੇ ਲੂਕਾ ਨਾਲੋਂ ਫਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੇ ਜਨਮ, ਯਿਸੂ ਦੇ ਬਪਤਿਸਮੇ ਅਤੇ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼, ਪਹਾੜੀ ਉਪਦੇਸ਼, ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ, ਰੂਪ ਬਦਲਣ, ਪ੍ਰਭੂ ਭੋਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਗਤਸਮਨੀ ਦੇ ਸੰਤਾਪ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਇੰਜੀਲ ਦੀਆਂ ਸਹਿਦਰਸ਼ੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ।

ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੌਤ, ਦਫ਼ਨਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਚਾਰਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਹੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਖ਼ਾਸ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਖ਼ਾਸ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਚਾਰਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ

ਇੰਜੀਲ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕੋ ਹੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ⁸

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਰਤਾਂਤ ਦੂਜੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੈਤਨਿਯਾਹ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੇ ਮਸਹ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਮੱਤੀ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਮੁਤਾਬਕ (ਮੱਤੀ 26:6-13), ਯਿਸੂ ਬੈਤਨਿਯਾਹ ਵਿਚ ਸ਼ਮਊਨ ਕੋਝੀ ਦੇ ਘਰ ਸੀ, ਜਦ ਇਕ ਅਨਾਮ ਔਰਤ ਨੇ ਮਹਿੰਗਮੁੱਲਾ ਇਤਰ ਲਿਆ ਕੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਮਸਹ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਯਿਸੂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਮਰਕੁਸ ਦਾ ਵਿਰਤਾਂਤ (ਮਰਕੁਸ 14:3-9) ਤਕਰੀਬਨ ਉਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਵੇਰਵਾ ਜੋੜਿਆ

ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਤਰ ਸ਼ੁੱਧ ਜਟਾਮਾਸੀ ਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਔਰਤ ਨੇ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਤੋੜੀ ਅਤੇ ਉਸ ਇਤਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤਿੰਨ ਸੌ ਦਿਨਾਰ ਸੀ।⁹ ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ (ਯੂਹੰਨਾ 12: 1-8) ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਆਪਣੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਭੋਜ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਗਿਆ ਸੀ; ਮਾਰਥਾ ਖਾਣਾ ਵਰਤਾ ਰਹੀ ਸੀ; ਲਾਜ਼ਰ ਵੀ ਯਿਸੂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਿਮਾਨ ਸੀ; ਯਿਸੂ ਦਾ ਮਸਹ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਮਾਰਥਾ ਦੀ ਭੈਣ ਮਰੀਅਮ ਸੀ; ਅਤੇ ਅਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਯਹੂਦਾ ਇਸਕਰਯੋਤੀ ਸੀ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਪੂਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਗਵਾਹ ਪੂਰਕ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯਥਾਰ ਹੋਣ ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. [ਹੈਨਰੀ] ਵੈਨ ਡਾਈਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਚਾਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੱਦਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਗਵਾਹ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਹੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸੇ, ਤਾਂ ਜੱਜ ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹੀ ਨਿਰੋੜ ਕੱਢੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕੋ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਣ ਦਾ ਏਕਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਹਰ ਆਦਮੀ ਉਵੇਂ ਹੀ ਦੱਸੇ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਬੂਤ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇੰਜੀਲ ਦੀਆਂ ਚਾਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ? ਚਾਰ ਜਣੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।'¹⁰

ਪਰ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਵੇਰਵੇ ਪੂਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ; ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਫ਼ਰਕ ਫ਼ਰਕ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਹੋਵੇ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਯਰੀਹੋ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਯਿਸੂ ਵੱਲੋਂ ਚੰਗਿਆਈ ਦੇਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਓ। ਮੱਤੀ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ (ਮੱਤੀ 20: 29-34) ਯਿਸੂ ਯਰੀਹੋ ਤੋਂ ਨਿੱਕਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੂਕਾ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ (ਲੂਕਾ 18: 35-43) ਯਿਸੂ ਯਰੀਹੋ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੂੰ ਚੰਗਿਆਈ ਮਿਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।¹¹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫ਼ਰਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:

(1) ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਹਨ। ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੀ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿਚ ਲੂਕਾ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਅੰਨ੍ਹੇ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਉੱਥੇ ਦੋ ਅੰਨ੍ਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਿਆਈ ਮਿਲੀ ਸੀ।

(2) ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿਚ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਲੇਖਕ ਇੱਕੋ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮਿਲਦੀਆਂ ਜੁਲਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਐਫ਼. ਲੇਗਰਡ ਸਮਿੱਥ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਕਈ ਵਾਰ ... ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਵਾਪਰੀਆਂ ਜਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਘਟਨਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ। ਹੈਕਲ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਵਿਚ ਵਿਰਲਾਪ ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾ ਹਨ।¹²

(3) ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਰੀਹੋ ਦੀ

ਪੁਰਾਣੀ ਥਾਂ ਅਤੇ ਯਰੀਹੋ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਘਟਨਾ ਯਿਸੂ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਚੋਂ ਨਿੱਕਲਣ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਵੜਨ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਗਿਆਨ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

(4) ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮੂਲ ਲਿਖਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤਕ ਨਾਸਤਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਭੁਗਤਾਨ ਬਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ: ਇਕ ਵਿਰਤਾਂਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਰਕਮ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਮਤੀ ਧਾਤਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋ ਤਰੀਕੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇੱਕੋ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਜਦ ਕਿ ਦੂਜੇ ਨੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਦੀ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਗਿਆਨ ਬਾਈਬਲ ਤੇ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਯਿਸੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਦਿਆਂ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ‘‘ਫ਼ਰਕਾਂ’’ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਆਂਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਫ਼ਰਕਾਂ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸੁਝਾਅ ਦਿਆਂਗਾ।

ਚਾਰਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ

ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਈਬਲ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ (2 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 3: 16, 17), ਇਸ ਕਰਕੇ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਖ਼ਾਸ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਮੱਤੀ, ਮਰਕੁਸ ਅਤੇ ਲੂਕਾ ਵਿਚ ਸਹਿਦਰਸ਼ੀ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ‘ਸਿਨੋਪਟਿਕ ਪ੍ਰਾਬਲਮ’ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਿਉਂ ਹਨ: ਕਈ ਲੇਖਕ ਕਦੇ ਕਦੇ ਰਲਦੀ ਮਿਲਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ‘‘ਕੀ ਇਕ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦੂਜੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਨਕਲ ਕੀਤੀ?’’; ‘‘ਕੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਆਮ ਵਸੀਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ?’’ ਵਰਤੇ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲਝਣ ਲਈ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਲੇਖਕ ਭਾਵ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੀ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਵਾਂਗ, ‘‘ਮਨੁੱਖ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਉਕਸਾਣ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲਦੇ ਸਨ’’ (2 ਪਤਰਸ 1:21)। ਜੇ ਕੋਈ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਤੋਂ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਦਾ ਹੈ,¹³ ਤਾਂ ਚਾਰਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਇੱਕੋ ਲੇਖਕ ਹੋਣ ਦੀ ਕਥਿਤ ‘ਸਿਨੋਪਟਿਕ ਪ੍ਰਾਬਲਮ’ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਚਾਰਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ !

ਯਿਸੂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮੱਤੀ, ਮਰਕੁਸ, ਲੂਕਾ ਅਤੇ ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੁਝ ਅਧੂਰੇ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ [ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ], [ਯਿਸੂ ਦੀ] ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਰਿਕਾਰਡ ਮੱਤੀ, ਮਰਕੁਸ, ਲੂਕਾ ਅਤੇ ਯੂਹੰਨਾ ਦੀ ਇੰਜੀਲ ਦੀਆਂ ਚਾਰਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਸੀਹੀ ਕਲੀਸੀਆ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਚਾਰਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇੰਜੀਲ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪੋਕ੍ਰਿਫਲ ਗੋਸਪਲ (ਅਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਇੰਜੀਲ)¹⁴ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇੰਜੀਲ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਹਿੱਸਾ ਜਾਹਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਅਤੇ ਦੰਦਕਥਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਰਾਜ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਗੁੱਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ...¹⁵

ਮਸੀਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇਹ ਅਧਿਐਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਈਮਨ ਗ੍ਰੀਨਲੀਫ ਮਹਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਵਕੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਲਾਅ ਆਫ ਐਵਿਡੈਂਸ ਲੜੀ ਦੀ ਇਕ ਅਹਿਮ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਏ ਟ੍ਰਿਟਾਈਜ਼ਡ ਆਨ ਦ ਲਾਅ ਆਫ ਐਵਿਡੈਂਸ ਨਾਮਕ ਉਸ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਤਕਰੀਬਨ ਸੌ ਕੁ ਸਾਲ ਤਕ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕਿਤਾਬ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ੱਕਾਂ ਜਿਲਦਾਂ ਬਣੀਆਂ। ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਸੱਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਤਰੇਹਨ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਇਸ ਵਕੀਲ ਸਾਈਮਨ ਗ੍ਰੀਨਲੀਫ ਨੇ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਛਾਪੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਦੇ ਚਾਰ ਇੰਜੀਲੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਸੱਭਿਅ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਡਾ ਪੇਸ਼ਾ ਸਾਨੂੰ ਝੂਠ ਦੇ ਗੋਰਖਪੰਦੇ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ, ਉਸ ਦੇ ਝੂਠ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ, ਪਰਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ, ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ, ਸੱਚ ਅਤੇ ਝੂਠ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।' ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦੇ 543 ਸਫ਼ੇ ਹਨ, ਸਾਈਮਨ ਗ੍ਰੀਨਲੀਫ ਇਸ ਨਿਚੋੜ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਇੰਜੀਲ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਇਵੇਂਜਲਿਸਟਾਂ (ਖੁਸ਼ਬਰੀ ਦੇ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ) ਨੇ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਬਾਰੇ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।¹⁶

ਮੱਤੀ, ਮਰਕੁਸ, ਲੂਕਾ ਅਤੇ ਯੂਹੰਨਾ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਹਨ, ਜੋ ਹੋਣ ਦਾ ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਵਿਰਤਾਂਤ! ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਅਨਾਦੀਕਾਲ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ: 'ਇਹ ਵਚਨ ਪੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਣ ਜੋਗ ਹੈ ਭਈ ਮਸੀਹ ਯਿਸੂ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਇਆ' (1 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 1: 15)।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਦੂਜੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਈ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਈ 'ਇੰਜੀਲਾਂ' (Gospels) ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ 'ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ' ਹੀ ਸਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਤਕਨੀਕੀ